

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V PLZNI

Archeologický atlas NKP zřícenina hradu Přimda

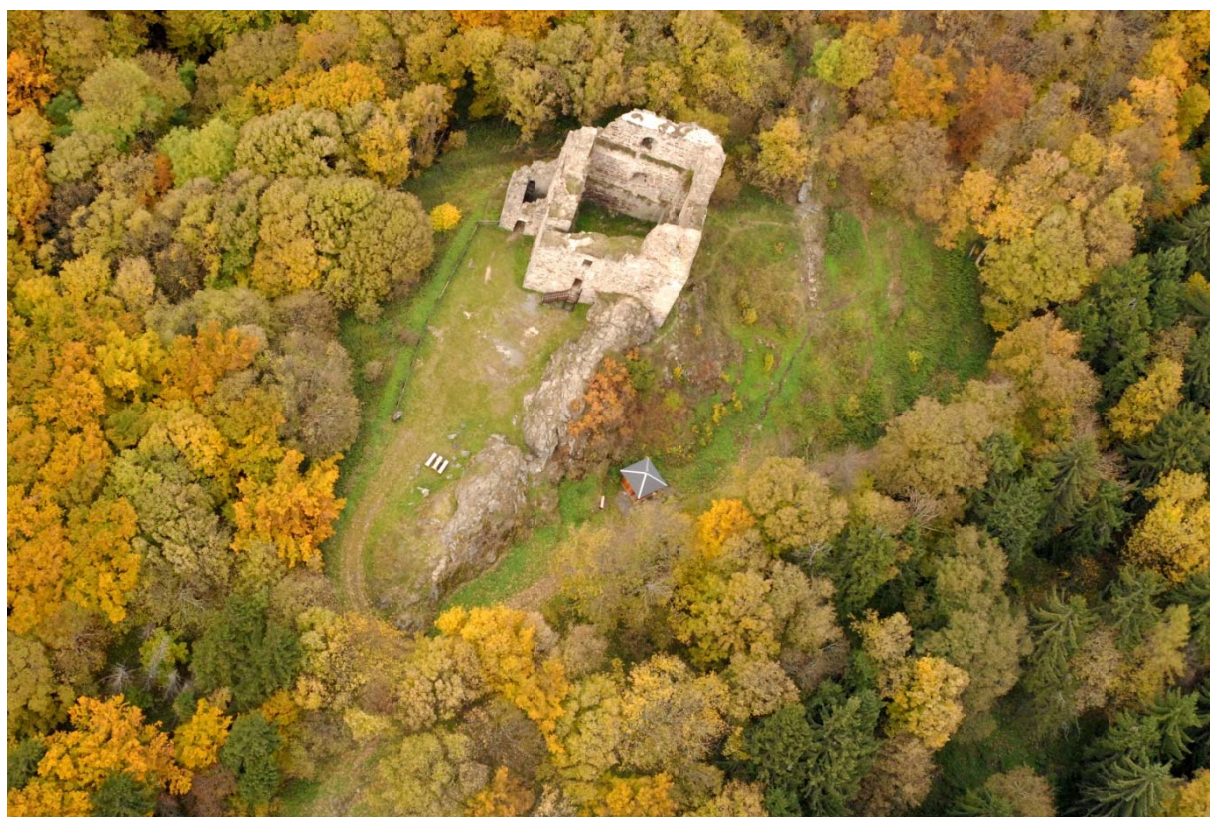

Foto P. Braun 2013

**Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů
v areálu hradu v letech 1879 - 2012**

**Mgr. Petr Sokol
Mgr. Zdenka Sedláková**

2014

Tato práce, která vznikla tvůrčím zpracováním výsledků záchranných archeologických výzkumů, je chráněna autorským právem podle zákona 121/2000 Sb. Ve smyslu tohoto zákona jsou chráněny i jednotlivé části této práce jako např. náčrty, plány apod. Části práce nebo celou práci lze uveřejnit pouze se souhlasem autorů.

*Výsledek je financován z institucionální podpory Ministerstva kultury na dlouhodobý koncepční rozvoj
výzkumné organizace – Národního památkového ústavu (výzkumný záměr Archeologie, cíl 1.2
Průzkum archeologického potenciálu vybraných památkových území a objektů ČR, garant PhDr.
Jaroslav Podliska, Ph.D.)*

Obsah

1. Složení pracovního týmu	1
2. Cíl a metody	2
3. Geomorfologická a topografická charakteristika lokality	4
4. Stručná historie lokality	4
5. Historie archeologických výzkumů na lokalitě	5
6. Atlas – textová soupisová část	7
7. Závěr a vyhodnocení	16
8. Literatura a prameny	17
9. Seznam plánů a příloh	19
10. Plány	20
11. Přílohy	28

CD-R:

- vektorová data digitální verze mapy ve formátu souborové geodatabáze (*.gdb) a mapového projektu (*.mxd)
- Archeologický atlas NKP zřícenina hradu Přimda (.pdf)

1. Složení pracovního týmu

Vedoucí: Mgr. Petr Sokol

GIS: Mgr. Žaneta Sedláková

Evidence movitých archeologických nálezů: Mgr. Marcela Waldmannová

V Plzni 2014

2. Cíl a metody

Zřícenina hradu Přimda je nejstarším dochovanou památkou svého druhu v České republice a i přes svůj torzální charakter představuje vzácný příklad románské hradní architektury. Právě z těchto důvodů má už od roku 1962 výjimečný status národní kulturní památky.¹

V areálu hradní zříceniny proběhla v minulosti řada terénních zásahů, počínaje prvními známými opravami zříceniny v roce 1879 nebo 1880, přes další známé opravy v letech 1919 – 1923, 1968 – 1977, 2000 – 2011 po vlastní archeologické výzkumy drobného rozsahu uskutečněné v letech 1973, 2001, 2003 a 2012. Tyto výzkumy byly vždy spojené se stavebními pracemi na zajištění zříceniny, poslední výzkum pak s jejím zpřístupněním veřejnosti. V letech 2012 – 2013 proběhl celkový vizuální průzkum spojený s novým zaměřením areálu, leteckou fotodokumentací a s dokumentací skalního hřebene laserovým skenováním. Na to navázala dokumentace donjonu laserovým skenováním a geofyzikální měření horního nádvoří, interiéru donjonu, jižního cípu areálu a prostoru první brány v roce 2014. Většina výzkumů je dnes zpracována do nálezové zprávy, výsledky některých výzkumů byly i samostatně publikovány (Sokol 2004; Sokol – Wízovský 2004; Prekop - Sokol 2013), publikováno bylo vyjma posledních akcí i souhrnné zpracování dosavadního poznání památky (Durdík 2007).

Atlas přináší podrobnější a aktualizovaný přehled jak archeologických, tak především ostatních terénních prací uskutečněných v prostředí památky v minulosti (zemní práce spojené se zajištěním a opravami zříceniny a nelegální výkopy), doplněný o grafické znázornění strukturované podle jejich povahy. Současně nabízí základní údaje o charakteru terénních zásahů, o rozsahu a okolnostech, za kterých byly provedeny, a o jejich výsledcích. Nearcheologické zásahy měly vždy větší plošný rozsah než řádné archeologické výzkumy dosud na této památce provedené a poznatky z nich získané by bývaly měly zásadní význam pro poznání vývoje a vzhledu hradního areálu. Bohužel pro starší akce od 19. století po rok 1971, uskutečněné výhradně bez přítomnosti archeologů, jsou k dispozici jen velmi stručné a leckdy nedostatečné údaje, což se promítá i do spolehlivosti prostorového a věcného vymezení těchto akcí v atlasu. Až na jednu výjimku se však podařilo shromáždit informace o alespoň přibližné, nebo i přesné poloze dosud známých zásahů do terénu a provést jejich systematickou lokalizaci, která dosud scházela, včetně zákresu do nově pořízeného plánu areálu památky.

Samostatnou otázkou představují náhodné nálezy zlomků keramiky i povrchové sběry, prováděné amatéry (např. 1991) i profesionálními archeology (v souvislosti se stavebními pracemi v letech 2000, 2003, 2012). Tyto akce však nebyly až na posledně uvedené výjimky evidované, problematické je i jejich prostorové vymezení. Rovněž i s přihlédnutím k tomu, že samotný výskyt zlomků keramiky na ploše hradu a na svazích pod ním nepřináší žádné informace o struktuře hradního areálu, ani o úrovni dochování původních terénů či způsobech jejich narušení, nebyly ani tyto evidované sběry a náhodné nálezy zahrnuty do textové či mapové části atlasu. Nevelké množství nálezů pocházející z těchto sběrů počínaje rokem 2000 je uloženo v NPÚ ÚOP v Plzni.

Formální stránka Archeologického atlasu zříceniny hradu Přimda vychází z Archeologického atlasu SH Švihov (Foster – Sedláková 2013), jenž byl zpracován podle atlasů zavedených archeologickým pracovištěm NPÚ ÚOP v Olomouci. Atlas je koncipován do dvou vzájemně propojených částí. Prostorová identifikace (mapové výkresy, geodatabáze) tvoří přílohu k textové části. Ta je rozčleněna do tří komponent (datových sad) – terénní zásahy, polohopis s výškopisem a nemovité nálezy. Terénní zásahy reprezentují polygony, které zachycují plošný rozsah jednotlivých akcí, členěných do vrstev na archeologické sondy a terénní zásahy nearcheologické povahy (takové, které souvisely s opravou památky, ale nebyly prováděny jako standardní archeologický výzkum, nebo nelegální výkopy). Tyto zásahy nearcheologické povahy jsou rozděleny na planýrky (zarovnávání terénu, odstraňování sutě apod.), navážky (zpravidla vytěženou zeminou a sutí) a vlastní výkopy. U starších akcí z 19. a 1. čtvrtiny 20. století, zčásti i z roku 1968, je problematické vyhodnotit, zda šlo v případě masivního

¹ Podle vládního usnesení č. 251 ze dne 30. 3. 1962. *Oznámení o vydání obecných právních předpisů*, s. 329. (Viz též nařízení vlády č. 171/1998 Sb., o vymezení některých národních kulturních památek a o změně a doplnění některých právních předpisů.) Jako kulturní památka je areál zříceniny hradu Přimda evidován v Ústředním seznamu kulturních památek pod rejstř. č. 11769/4-1882.

odstranění sutí z nádvoří a interiéru donjonu o planýrky či výkopy, tyto akce měly zřejmě charakter obojího.

Digitalizace terénní dokumentace a plánů a tvorba databáze byla provedena v programu ESRI® ArcGIS

for Desktop verze 10.1. Půdorysy výzkumů, nemovitých nálezů a vrstva polohopisu a výškopisu jsou ukotveny do DKM k.ú. Přimda. Obrazová část atlasu nezachycuje vertikální stratigrafii, tj. hloubku zásahů pod úroveň terénu. Tyto informace, tj. popis nálezové situace, lze najít v textové části Atlasu, která je koncipována ve formě stručné anotace k odborné i formální stránce archeologické akce, podrobnějšího popisu situace, odkazů na literaturu či nálezové zprávy a případných inventárních čísel movitých nálezů. Atlas zachycuje kompletní výčet známých terénních zásahů od roku 1879 (1880) do roku 2012, respektive 2013, tj. 10 akcí s celkem 30 jednotlivými plochami. Akce, řazené chronologicky, jsou označeny římskými číslicemi I – X. U polygonů, reprezentujících plochy jednotlivých zásahů, bylo zavedeno posloupné jednoduché číslování 1 – 30. Původní číslování a rok provedení výzkumu je uveden v soupisu zásahů (Příl. 1), obsahující základní údaje ke každému výzkumu. Tento postup byl zvolen pro snazší orientaci v plánu, protože staré číslování sond nemělo systematický charakter.

Archeologický atlas zříceniny hradu Přimda by měl být aplikovaným systémem evidence archeologických a dalších terénních akcí na území NKP hrad Přimda, tedy památkově chráněného území s nejvyšší hodnotou. Atlas by měl sloužit jako oborový informační zdroj, jako podklad při přípravě stavebních projektů pro správu památkového objektu i jako nástroj pro státní správu. Přístup k Atlasu v .pdf verzi je možný na webových stránkách NPÚ. Vektorová data včetně atributové tabulky jsou součástí tištěné verze v příloze na CD-ROM ve formátu souborové geodatabáze (.gdb) a mapového projektu (.mxd). Atlas včetně těchto dat bude uložen rovněž v metainformačním systému (MIS) NPÚ. CD-ROM obsahuje i data geodetického zaměření (Prekop - Sokol 2013). Využití atlasu pro širší veřejnost k propagaci objektu a výukovým potřebám umožňuje uživatelsky přístupná varianta internetové publikace na webu ArcGIS Online (<http://npu.maps.arcgis.com/home/item.html?id=cef82a164099418aa9a8ac2b5c41c9a9> nebo <http://npu.maps.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=cef82a164099418aa9a8ac2b5c41c9a9>, případně <http://bit.ly/1wOMjSX>).

Mapovým podkladem pro celý areál hradní zříceniny se stalo geodetické zaměření zhotovené v letech 2012 – 2013 (Prekop – Sokol 2013). Pro úroveň 1. patra, jehož se týkala jedna archeologická akce, bylo použito zaměření z roku 1962. Zdrojovým podkladem byla dále digitální katastrální mapa (dále jen DKM).

V rámci digitalizace byla komplikovaná zejména situace starších zásahů, jejichž poloha nebyla přesně zaměřena a musela být rekonstruována na základě nedostatečné terénní dokumentace či pouhých zmínek v literatuře a pozorování v terénu. V databázi DEMUS jsou evidovány movité nálezy počínaje akcí z roku 1985 (z tohoto roku pouze část nálezů). Veškeré tyto nálezy (2 banánové krabice) jsou součástí oficiální archeologické sbírky NPÚ a uloženy v jeho depozitáři. Ostatní movité nálezy, získané při akcích v letech 1970 – 1971, 1973 a zčásti i v roce 1985 byly pravděpodobně uloženy v ARÚ Praha. Jejich současný stav není znám.

3. Geomorfologická a topografická charakteristika lokality

Zřícenina hradu je situovaná v nadmořské výšce 823 m na nižším jižním konci skalnatého temene výrazného kopce SZ od městečka. Podloží tvoří pararula a migmatit.² Skála vytváří na vrcholku kopce hřeben táhnoucí se po jeho celé délce, přičemž nejméně výrazný je na jihu. Jižní konec vrcholku byl tak z tohoto důvodu vhodnějším místem pro založení hradu. Půdní pokryv na ploše hradu i na svazích je minimální. Plocha hradu má trojúhelníkový půdorys. V severním čele za příkopem oddělujícím hrad od ostatní skalnaté plochy, stojí čtverhranná obytná věž s malým obdélným přístavkem na západní straně. Věž byla východní částí svého půdorysu založena na skalním hřebeni. Ten směřuje od SSV k JJZ a tvoří osu areálu. Přibližně uprostřed něj je vylámán původní průchod z bývalého dolního hradu (východní část) do nádvoří hradu horního (západní část). Z hradu je dochována do úrovně 2. patra románská obytná věž, původně minimálně třípatrová. V prostoru horního nádvoří stávaly dříve další stavby (obytné stavení s pekárnou, bašta s kaplí, studna/cisterna; Sedláček 1905, 2-3; Procházka – Úlovec 1990, 125-129). Jejich zbytky byly zničeny při úpravách počínaje rokem 1879/1880. Dnes již zcela zaniklé stavby existovaly i v dolním hradě (1 a 2. brána, stáje, kolna, věžovitá stavba v jižním cípu). Po obvodu areálu je dosud v úrovni terénu dochováno několik fragmentů zdí, které náleží jak uvedeným zaniklým objektům, tak i jinak zcela zaniklé obvodové hradbě. Svahy kopce jsou porostlé vzrostlým smíšeným lesem, prostor zříceniny je z velké části odlesněn.

4. Stručná historie lokality

V případě Přimdy jde o významnou památku románské hradní architektury. Výjimečný je dochovaný mohutný donjon se zbytky krbu a okenními otvory, organickou součástí donjonu je i vězení s prevétem na západní straně věže. Věž byla vystavěna nejpozději ve 20. letech 12. století, počátky hradu však nejsou spolehlivě vyřešeny. Podle hypotézy uplatňující se po většinu 20. století byl hrad založen z bavorské strany počátkem 20. let 12. století Děpoldem II. z Vohburku. Argumenty však nejsou přesvědčivé a stále více je třeba počítat s možností založení hradu z české strany (nejnověji k této problematice Durdík 2007, Razím 2008, týž 2013). Dochovaná kamenná podoba může být už výsledkem v pramenech zmiňované přestavby za Soběslava I. k roku 1126, což je nejstarší spolehlivá zmínka o Přimdě.

Již od počátku plnila Přimda i úlohu státního vězení. V průběhu sporů o vládu zde byl v letech 1148-50 a 1161-1173 vězněn budoucí kníže Soběslav II. V roce 1249 si na několik měsíců vyzkoušel vězení na Přimdě i budoucí král Přemysl Otakar II. po neúspěšné vzpouře proti jeho otci a králi Václavu I. V průběhu 14. století se hrad Přimda stal centrem asi 15 chodských vesnic, jejichž obyvatelé byli povinni strážní službou na hranici. Dále byl i centrem přimdeckých manství, jejichž držitelé – manové – byli povinni vojenskou službou pro hrad. Zároveň se zde vybíralo clo na jedné z větví norimberské cesty. Za Jana Lucemburského byla Přimda výměnou za finanční hotovost zastavována šlechtě. Prvním zástavním držitelem se nejpozději roku 1318 stal Vilém Zajíc z Valdeka, královský maršálek a podkomoří. Po jeho smrti v roce 1319 král Přimdu od jeho potomků vyplatil, v roce 1330 ji však opět zastavil měšťanovi Starého Města pražského Frenclínu Jakubovu. V roce 1336, v době sporů Jana Lucemburského s císařem Ludvíkem IV. Bavorským, byl hrad přepaden bavorským vojskem. Obléhatelé v noci překonali vnější opevnění, museli však ustoupit poté, co posádka hradu sama zapálila dřevěné části hradeb a stavení. Karel IV. v rámci snah o upevnění panovnické moci v roce 1341 Přimdu vyplatil ze zástavy a ta se zařadila mezi hrady, které měly navždy zůstat v královských rukou. Václav IV. Přimdu opět zastavil, nejprve v roce 1394 Jindřichu z Rožmberka, už následujícího roku ale Oldřichu Zajícovi z Házmburka – bratru pražského arcibiskupa. Oldřich hrad v roce 1406 přenechal Borešovi z Rýzmburka výměnou za hrady Bečov a Andělská Hora. Borešem dosazený správce Tista však v rámci sporů Rýzmburků s králem sužoval široké okolí loupežemi. Roku 1416

² Česká geologická služba, mapové aplikace. Dostupné z:

http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/index.php?start_y=670000&start_x=1070000. Stav k 14. 9. 2012.

zajalo královské vojsko v hospodě pod hradem skupinu hradních ozbrojenců, kteří byli následně v Praze oběšeni. K potlačení odporu proti králi vedla však až výprava v roce 1418, kdy se posádka Přimdy vzdala královskému vojsku. Následně Přimdu v letech 1418 – 1421 držel Mikuláš z Lobkovic. V husitském období, kdy hrad držel Jindřich Žito z Jivjan, patřila Přimda k spolehlivým oporám katolické strany. Roku 1429 byla neúspěšně obléhána husitským vojskem, které alespoň vypálilo městečko pod hradem. V roce 1454 získali Přimdu do zástavního držení Švamberkové - páni na Boru, Třebeli a Krasíkově. V jejich rukách Přimda zůstala až do roku 1592, s výjimkou období 1460 – 1473, kdy ji jako poručníci nezletilých Švamberků drželi Lev a Protiva z Rožmitálu. Bratři Adam a Jindřich ze Švamberka si v roce 1548 panství i hrad rozdělili. Adamovi připadl tzv. horní hrad, Jindřichovi hrad dolní (hrad rozděloval skalní hřeben s hradbou). V roce 1592 neudržovaný hrad s panstvím vyplatil císař Rudolf II. Krátce na to hrad získalo městečko Přimda, ale již roku 1601 ho muselo z ekonomických důvodů opět prodat. Vzápětí, roku 1609, byl hrad již uváděn jako pustý, zbořený a opuštěný. Tou dobou ho až do roku 1620 vlastnili Lidlové z Lidlova. Následovalo vlastnictví Jana Filipa Hussmanna z Namedy, roku 1675 se Přimda od jeho vdovy dostala do majetku hraběte Jana Václava Novohradského z Kolovrat. Ten centrem panství učinil nedaleké Velké Dvorce. V roce 1829 přešlo panství na Libštejnské z Kolovrat. Po 2. světové válce přešla Přimda z vlastnictví Kolovratů do majetku státu, v roce 1962 se stala národní kulturní památkou, od roku 1968 je ve správě KSSPPOP v Plzni, v současnosti hradní zříceninu spravuje NPÚ ÚPS v Českých Budějovicích. V roce 2012 byla zřícenina zpřístupněna veřejnosti.

V 15. a 16. století byl opakovaně hrad přestavován a opravován, od konce 16. století již neobýván a pustl. Jihozápadní část věže se zřítla v roce 1711 po zásahu bleskem. První známé zabezpečovací práce však proběhly již v letech 1879 - 1880, další v letech 1919 - 1923 a 1968 - 1977. Uvedené stavební aktivity měly značný negativní dopad na stav původního reliéfu terénu v prostoru hradu, došlo k úpravě cesty a ke zničení či poškození řady relikvií. Dnes je donjon po celkové opravě z let 2000 – 2011 (k dějinám hradu souhrnněji Sedláček 1905; Procházka – Úlovec 1990; Durdík 2007).

5. Historie archeologických výzkumů na lokalitě

Historie alespoň v hrubých obrysech známých terénních zásahů v areálu hradní zříceniny sahá do závěru 70. let 19. století. Ke škodě samotné památky i jejího poznání však pouze část těchto zásahů byly archeologické výzkumy (4 z 9 akcí zasahující do terénu). Zbylé zásahy představovaly téměř vždy nedokumentované větší či menší úpravy terénu v souvislosti se stavebními pracemi při opravách zříceniny. Vzhledem k tomu, že tyto zásahy byly svým plošným rozsahem i hloubkou větší než samotné archeologické výzkumy, zanikly bez potřebné dokumentace i úrovně provedení zásahu značné plochy historického terénu hradního areálu. Samotný archeologický výzkum hradní zříceniny svým rozsahem i pojetím dosud neodpovídá významu této památky.

Nejstarším, i když jen nedostatečně známým zásahem do terénu hradu, byly výkopy v prostoru horního nádvoří a zřejmě i v interiéru věže prováděné v roce 1879 nebo 1880 při dílčím zajištění donjonu. Následovaly výkopy související s opravami v letech 1919 – 1923, které se týkaly opět nádvoří v blízkosti donjonu a v jeho interiéru, odkud byla nejspíše právě tehdy odstraněna mohutná vrstva sutě, včetně místa pro založení opěráku u severovýchodního nároží. Plošně rozsáhlé zásahy se uskutečnily v roce 1968 v rámci příprav terénu na plánovanou opravu donjonu. Razantně byla tehdy upravena cesta od nástupu do hradního areálu a její ohyb kolem skály, odebrána byla suť při východním svahu skalního hřebene, zplanýrováno bylo horní nádvoří. V rámci již probíhajících oprav navázalo v letech 1970 a 1971 odtěžování uloženin podél severní a východní strany donjonu, v jeho interiéru a úprava okolního reliéfu vytěženým materiálem. Teprve při této akci byla provedena plzeňským památkářem J. Kočandrlem orientační dokumentace, stále však bez přímé účasti archeologa.

V návaznosti na předchozí razantní zásahy se v roce 1973 uskutečnil první archeologický výzkum, prováděný T. Durdíkem z tehdejšího AÚ ČSAV. Ačkoli byl původně plánován ve větším rozsahu, realizovány byly pouze 2 sondy v přístavku a před ním. Tento první archeologický výzkum na

zřícenině hradu Přimda byl současně na dlouhou dobu i posledním a uzavřel tak jednu etapu známých terénních zásahů na této památce. Až v roce 1985 následovaly nelegálně provedené výkopy na jižním konci skalního hřebene, provedené účastníky školy v přírodě. Situace byla pouze v základní míře zdokumentována archeoložkou L. Krušinovou z KSSPPOP v Plzni, získána zpět byla jen část nálezů.

Teprve druhý archeologický výzkum se uskutečnil až v roce 2001. Opět šlo o drobnou akci v souvislosti se zajištěním zříceniny. Dvě menší sondy v interiéru donjonu (přízemí a 1. patro) provedli P. Sokol a T. Wizovský z SPÚ v Plzni, poté následovala analýza malt z reliktů zdiva z celého areálu a jejich vyhodnocení i ve vztahu k ikonografickým pramenům. V roce 2003 se obdobná situace opakovala v souvislosti s porušením terénu v interiéru donjonu i přístavku pracovníky stavební firmy. P. Sokol a L. Foster z NPÚ ÚOP v Plzni upravili vkop v přízemí donjonu do archeologické sondy a zdokumentovali tehdejší terénní zásahy. Následovala plošné snížení interiérových terénů stavební firmou bez vědomí archeologů a dílčí úprava reliéfu nádvoří vytěženým materiálem. V souvislosti s touto akcí byl proveden i drobný sběr v areálu zříceniny včetně prostoru vyschlé studánky v jejím předpolí. Zatím poslední destruktivní výzkum se uskutečnil v roce 2012 v souvislosti se stavbou pokladny při vstupu do hradního areálu. Dvě menší sondy provedli P. Sokol, L. Foster a M. Waldmannová z NPÚ ÚOP v Plzni. Na tuto akci navázal v letech 2012 – 2013 vizuální průzkum celého areálu spojený s geodetickým zaměřením a leteckou fotodokumentací (P. Sokol, zaměření F. Prekop z NPÚ ÚOP v Lokti, letecká fotodokumentace P. Braun). Výsledkem je identifikace dalšího reliktu zdiva a řady stop úprav skalního hřebene a jejich vyznačení do nového plánu hradního areálu.

Samozřejmostí u hradní zříceniny jsou i náhodné nálezy či cílené povrchové sběry z plochy hradu i na svazích pod ním. Muselo k nim jistě docházet v minulosti bez jakékoli šance na jejich evidenci. Větší povrchový sběr na svazích se uskutečnil např. v roce 1991 brigádníky ZČM v Plzni. Některé náhodné nálezy zlomků keramiky v areálu zříceniny či jejich sběr ve vytěženém materiálu se v poslední době uskutečnily v souvislosti se stavebními pracemi na památce a souvisejícími archeologickými akcemi (2003, 2012) včetně nálezů několika zlomků keramiky v okolí přístupové cesty mimo vlastní hradní areál. V roce 2000 proběhl sběr nálezů (E. Kamenická SPÚ Plzeň) při odstraňování naplavené zeminy v ohybu cesty kolem jižního cípu skalního ostrohu, před jižní zdí donjonu a z narušení terénu pod severní stěnou věže, tedy z míst již opakovaně poškozených.

6. Atlas – textová soupisová část

Jednotlivé zásahy jsou řazeny chronologicky. Za číslem akce následuje číslo terénního zásahu (arabská číslice) a rok realizace. Součástí anotace jsou odkazy na literaturu či jiné informační zdroje. Pokud jsou známy informace o movitých archeologických nálezech, jsou uvedeny, včetně případných inventárních čísel.

Akce I

1

1879 nebo 1880

Anotace

Svobodný pán Böhm, zástupce majitele panství Filipa z Kolovrat, prováděl stavební práce na donjonu. Přitom bylo kopáno i na hlavním nádvoří, zakrytém tehdy mohutnou sutí, rozebrána byla část sutě zborceného jihozápadního nároží, odkryty měly být relikty stavby u západní i východní strany nádvoří a zasypána studna. O případných nálezech nejsou zmínky.

Durdík 2007, 13, 35; Sedláček 1905, 2-3.

Akce II

2 – 5

1919 - 1923

Anotace

V souvislosti s opravami donjonu proběhlo další vyklizení nádvoří za účelem získání stavebního materiálu, nejpozději tehdy byl snížen zejména terén před jihozápadním nárožím (2), vytěžena byla z velké části i suť v interiéru věže, sahající téměř do úrovně 1. patra (3), obdobně došlo zřejmě k témuž v přístavku (4), vystavěn byl opěrný pilíř u sv. nároží věže, což nutně představovalo velký zásah do terénu v podobě základové jámy (5). O případných nálezech nejsou zmínky.

Durdík 2007, 14, 23.

Akce III

6, 7

1968

Anotace

V rámci přípravných prací pro opravu donjonu došlo k úpravě těžkou mechanizací přístupové cesty pod východní stranou skalního hřebene, proražení ohybu cesty přes jižní cíp skály a zplanýrování horního nádvoří pro zřízení jeřábové dráhy. Zahrnuty či zničeny tak byly do té doby patrné reliкty zahloubené zděné stavby při západní straně nádvoří, zbytek studny a zřejmě i fragmenty zdíva při západní patě jižní části skalního hřebene. V souvislosti s úpravou cesty přes spodní nádvoří byla pravděpodobně odtěžena suť tvořící svah na východní straně skalního hřebene a poškozeny či zlikvidovány i reliкty první i druhé brány. Zničen byl i původní povrch cesty, ve kterém v letech 1841 a 1844 F. A. Heber viděl ještě na 2 palce hluboké vyjeté koleje. (Všechny tyto planýrky jsou zahrnuty pod číslo zásahu 6.) Pro jižní ohyb cesty byla ve svahu násypem vytvořena terasa, která deformovala do té doby plynulý průběh sklonu hřebene. Původní terén svahu pod násypem terasy zde nebyl zničen, pouze překryt navezeným materiálem. Podobně došlo nasypáním materiálu zřejmě i k úpravě západní hrany horního nádvoří. (Navážky jsou zahrnuty pod číslo zásahu 7.) Akce proběhla bez přítomnosti archeologa, o případných nálezech či dokumentaci ničených situací nejsou zmínky.

Durdík 2007, 14, 27, 35, 49; Heber 2002, 293; Procházka – Úlovec 1990, 131.

Akce IV

8 – 13

1970 – 1971

Anotace

Rekonstrukční práce na donjonu zahrnovaly i razantní snižování vnějšího terénu při severní straně věže (8) a při východní straně (9), srovnán byl velmi pravděpodobně pro stavbu lešení i terén uvnitř donjonu (10). Na východním svahu jižního skalního ostrohu byla vykopána jakási „sonda“ (11). Práce probíhaly bez přítomnosti archeologa, v roce 1971 byly výkopy z vnější strany věže sledovány a dokumentovány památkářem Josefem Kočandrlm z KSSPPOP Plzeň. Zničeny byly plošně části kulturních vrstev přiléhajících z vnějšku k donjonu, v blíže neurčené míře došlo k obdobné situaci i v jeho interiéru. Vyvážení vykopaného materiálu byla změněna i situace v ohybu cesty před hradem a severně a severovýchodně od věže (12, 13).

Beneš 1974, 178; Durdík 2007, 14, 35-36, 73, 76-77, 79, 80; Kočandrl 1971.

Popis situace

V roce 1970 došlo především k rozsáhlému odkryvu při severní straně donjonu, a to místy až na skalní podloží. Práce provedli pracovníci Armabetonu n. p. Praha. Vytěžený materiál vyváželi do ohybu cesty před hradem, čímž došlo ke zkreslení reliéfu včetně části příčného příkopu. V roce 1971 (konec května – počátek července) tyto práce pokračovaly s občasnou kontrolou a dokumentací ze strany památkáře J. Kočandrlho. Na očíslování a popisu nálezů se podílel archeolog A. Beneš. Šířka cca 15

m dlouhého výkopu začínajícího asi 0,5 m od opěráku a končícího u severozápadního nároží donjonu se pohybovala kolem 2 m na východním konci, kolem 3 m ve střední části a kolem 5 m v západní části. Hloubka výkopu oproti původnímu terénu byla ve východní části u opěráku 2,76 m, ve střední části 1,86 m a při západním konci 0,6 m, vše měřeno při severním okraji výkopu. V západní části výkopu byla ve vzdálenosti 4,7 m od donjonu zachycena obvodová hradba, která byla následně snížena pro lehčí odvoz vytěženého materiálu z jámy a zřejmě i zčásti odkopána včetně předzákladu. Vztah k stratigrafii vrstev nebyl přitom zdokumentován. Pod mohutným destrukčním souvrstvím (při severním profilu východní části min. 70 cm) obsahujícím kvádry, lomový kámen, maltu i cihly byla cca 70 cm vysoká černá spáleništní vrstva s množstvím uhlíků a archeologických nálezů, která nasedala na vrstvu (15 cm) bílého popela s kousky spálených dřev. Pod ní byla červenohnědá hlinitá vrstva, údajně bez nálezů, ležící již na skalním podloží. Vrstvy se skláněly mírně k západu. Prostorové rozložení nálezů a stratigrafii zachytil J. Kočandrle v hrubé skice. Vytěženým materiálem byl deformován především přilehlý svah za odkrytou hradbou.

Při východní straně donjonu, kde práce probíhaly od září do listopadu 1971 „archeologickou metodou“, tvořily likvidovaný terén opět destrukční vrstvy, porušené již v roce 1923 stavbou opěráku. Výkop o šířce cca 2,4 m navazoval na opěrák a pokračoval v délce m podél východní stěny až na vrchol skály pod ní. Na vystupujícím skalním podloží v jižní polovině výkopu místy zachyceny slabé vrstvy s kulturními zbytky odpovídající nálezům u severní stěny. Max. hloubka výkopu (v místech severního okraje skály) byla 2,5 m, odkryv dosahoval mírně pod základovou spáru opěráku z roku 1923.

V červnu 1972 situaci odkopů při severní a východní straně donjonu v půdorysu i v řezech zdokumentovala p. Hrubcová, zřejmě z KSSPPOP Plzeň, a částečně tak doplnila skici J. Kočandrleho z předchozího roku.

Podle původního plánu mělo v roce 1971 dojít i k odkopání terénu při západní straně donjonu, k čemuž však s největší pravděpodobností nedošlo. Ještě v roce 1973, kdy před jižní stranou přístavku provedl T. Durdík archeologický výzkum, nenesl terén stopy po výkopu a přinejmenším v tomto místě zůstal nezměněný až do současnosti. Neuskutečnění plánovaného výkopu naznačuje i absence jakýchkoli informací, které by se takového zásahu týkaly. Pokud při západní straně donjonu došlo v roce 1971 k zemním pracím, šlo spíše o planýrku či odstranění nerovností povrchu v úrovni navazujícího terénu nádvoří.

Podle odhadu T. Durdíka byla v letech 1970 – 1971 odtěženo z okolí donjonu minimálně 250 m³ archeologického souvrství. Z nálezů byl zachráněn jen nepočetný výběr bez vypovídací hodnoty, podle T. Durdíka šlo cca o 1% všech předpokládaných nálezů.

Začátkem září 1971 měla být jedním pracovníkem, Vladimírem Lejskem, vyhloubena sonda ve „východním svahu jižního skalního ostrohu“, ovšem bez informací o její přesné poloze a rozměrech. Podle dalších údajů od J. Kočandrleho jde o východní stranu posledního hřebenového jižního ostrohu, nálezy (keramické střepy, zlomky kachlů, kosti, zbytek nože, hřeby, oko řetězu, hroty) pocházejí ze zásypu prohlubní a dutin ve skále. Není však jasné, zda šlo o skalní ostroh, kolem kterého se obtáčí cesta, nebo o pokračování průběhu skály níže v jihozápadním svahu. Pokud by šlo o jižní část skalního ostrohu obtáčeného cestou, jeho východní strana je značně příkrá a případný výkop by byl možný nejspíše jen při jeho patě. Bodové vyznačení tohoto výkopu v mapové části je proto čistě orientační bez nároků na podchycení reálné lokalizace.

Nálezy

Nálezy byly získány jak při samotných výkopech, tak i prohlídkou (J. Kočandrle) vytěženého materiálu na deponii v ohybu cesty. U severní stěny šlo o keramické a skleněné střepy, kosti a drobné kovové předměty, vše z černé vrstvy podél celé stěny věže. Mezi nálezy byly malé zlomky komorových, reliéfně zdobených kachlů, zejména jejich okrajových lišt a komor, fragmenty s reliéfní

výzdobou byly zřejmě zcizeny pracovníky stavební firmy. Z kovových předmětů jde o čepy pantů, veřeje, petlice, objímky, kování, zlomek jednosečné čepel, hroty střel do kuší s tulejí, nože, nýtovaný plech, bronzový prsten s písmeny, zřejmě IHS. Z militarií pak ještě kamenná koule. Seznam nálezů obsahuje NZ J. Kočandrlého. Keramika byla uložena v tehdejším KSSPPOP, dnes v oddělení starších dějin ZČM v Plzni. Uložení nálezů z kovu a dalších ojedinělých předmětů není zřejmé, pravděpodobně v ARÚ Praha (T. Durdík). Je pravděpodobné, že nálezy od východní stěny donjonu jsou uloženy v depozitáři ARÚ AV ČR na hradě Křivoklátě (krabice č. 338–340).

Akce V

14, 15

1973

Anotace

V návaznosti na terénní zásahy z předchozích let a v souvislosti s pokračujícími stavebními pracemi na donjonu byl v červnu proveden záchranný výzkum T. Durdíkem z AÚ ČSAV. Z původního záměru byl realizován jen výzkum menšího rozsahu formou 2 sond při severní stěně interiéru přístavku a při vnější jižní stěně přístavku.

Durdík 1973a; Durdík 1973b; Durdík 1975, 139-140; Durdík 2007, 14, 36-42, 59, 61, 73-76, 78, 80.

Popis situace

Sonda I o šířce 2 m a délce 5 m byla vyhloubena podél jižní strany přístavku. Stratigrafie byla tvořena shora pod drnem hnědou hlinitou vrstvou s maltou, pod ní žlutou hlinitopísčitou, pak hnědou hlinitou vrstvou s uhlíky, žlutavou jílovitou s vrstvičkami uhlíků, spodní dosaženou pak byla tmavá mastná vrstva, přiléhající u přístavku ke skále, jinde překrývající rozeklané, balvanovité skalní podloží. Hloubka sondy byla u donjonu 2,5 m, na opačném konci cca 1,75 m. Odhalena byla základová úroveň zdiva přístavku a jeho provázání se západní stěnou donjonu. Základová spára obou částí byla přítomná až na skále, bez předzákladu. Pod současným vstupem do přístavku byla objevena spodní část zazdívků z lomového kamene, kterou společně s přilehlou stavební jámou T. Durdík interpretoval jako stopy po druhotném proražení vstupu do přízemí přístavku a datuje tuto změnu do švamberského období hradu v 16. století (Durdík 2007, 38). Povrch terénu těsně před přístavkem tvořila v románské době skála, bez stop úpravy, celkově charakter terénu v počátcích hradu ukazuje na to, že tento prostor nebyl komunikačně využíván. V západní části jižního profilu se v délce cca 2,3 m ukázal líc zdiva z lomového kamene, zachovaný do výšky 1 – 2 řádek. T. Durdík považoval toto zdivo za relikv stěny stavby ze 14. či 15. století přiléhající k západní obvodové hradbě. Žlutavou jílovitou vrstvou se stopami propálení považoval za terénní úpravu nádvoří po požáru v roce 1335 (Durdík 2007, 39-40).

Sonda II o rozměrech 2,75 x 1,2 m byla vyhloubena podél vnitřní severní stěny přístavku. Pod drnem následovala hnědá subrecentní humusovitá vrstva s kamením, která vyplňovala i jámu ve východní části sondy. Tato jáma porušovala maltovou podlahu a odkrývala předzáklad západní zdi věže. Zdivo pod úrovní podlahy bylo z lomového kamene. Mezi humusovitou vrstvou a maltovou podlahou byla místy patrná tmavá mastná vrstva s uhlíky. Severní ani západní zdi přístavku neměly v interiéru předzáklad, všechny navazující zdi byly vzájemně provázány. Hloubka východní části sondy byla cca 0,9 m, při západní straně pak cca 0,5 m.

Nálezy

Z výzkumu pochází nálezy zlomků keramických nádob, část dlaždice s motivem orla, železné hřeby, zvířecí kosti. Nálezy uloženy v ARÚ Praha. Tři krabice nálezů z tohoto roku (č. 343-345) jsou uloženy v depozitáři ARÚ AV ČR na hradě Křivoklátě (sdělení Mgr. Z. Neustupného).

Akce VI

16 – 23

1985

Anotace

Porušení již. výběžku skalního hřebene 8 výkopy různého rozsahu a hloubky provedenými účastníky školy v přírodě, zřejmě i za účasti místních obyvatel. KSSPPOP v Plzni věc nahlásila PhDr. Novotná z Okresního muzea v Tachově 8. 11. 1985. Část nálezů získána muzeem od dětí zpět a předána KSSPPOP v Plzni.

Durdík 2007, 14, 42-43, 78; Krušinová 1986, Krušinová 1987, 176.

Popis situace

25. 10. 1985 zjistila PhDr. Novotná několik výkopů, z nichž nejrozsáhlejší byl na jihozápadním okraji skalního výběžku přímo na vnitřní straně ohybu cesty. Kulturní vrstvy zde byly odkopány do hloubky větší než 1 m. V profilu byla údajně patrná uhlíkatá vrstva a líc zdiva. Porušení bylo nahlášeno 8. 11. KSSPPOP v Plzni. Při návštěvě L. Krušinové z plzeňského památkového střediska 12. 11. byl již výkop zčásti zasypán. Zdokumentován byl stav k datu této návštěvy (zákres do plánu hradu z roku 1962, fotodokumentace). Výkopy se soustředily na jižním konci skalního hřebene a porušovaly výplně prohlubní na jeho temeni a jihozápadním a západním svahu. Hloubka výkopů se pohybovala od 0,3 do 0,7 m, hlubší než 1 m byl zmíněný výkop u paty svahu hřebene přímo při cestě. Tento výkop byl také plošně nejrozsáhlejší – cca 8 x 3,5 m. Plošný rozsah dalších 3 výkopů se pohyboval kolem 1,5 – 2 m, u zbylých pak cca 0,5 x 0,5 m. Kromě výkopů byl evidován i splavený nebo uložený vykopaný materiál s nálezy v koutě mezi již. zdí donjonu a skalním hřebenem.

Nálezy

Jde pouze o výčet nálezů, které se podařilo získat zpět: 626 zlomků keramiky z 13. - 16. století, zlomek keramické plastiky, 5 zlomků nádobkových kachlů, 92 zlomky rezných či glazovaných komorových kachlů s reliéfní výzdobou a rostlinným dekorem, železné pákové udidlo, železné kování, 3 železné šipky do kuše, 2 kule do hákovnice ráže 26 a 22 mm, 3 železné hřeby, 2 železné objímky, kovová plomba, část bronzové knižní vazby, 11 zlomků skla, 162 zvířecí kosti. Nálezy byly původně uloženy v depozitáři KSSPPOP Plzeň na zámku Horšovský Týn. V současnosti uložení nálezů z kovu a dalších ojedinělých předmětů není zřejmé, pravděpodobně v ARÚ Praha (nálezy z těchto výkopů by mohla obsahovat zatím neprověřená krabice č. 878 uložená v depozitárních prostorech na Křivoklátě). Keramické předměty kromě plastiky uloženy v NPÚ ÚOP v Plzni.

DEMUS př. č. výzkumu 68/2011, inv. č. sáčků: 3796, 3797, 3798, 3799, 3800, 3801, 3802, 3803, 3804, 3805, 3806, 3807, 3808, 3809, 3810, 3811, 3812, 3813, 3814, 1815

Akce VII

24, 25

2001

Anotace

V souvislosti s pracemi při stavebním zajištění donjonu byly provedeny 2 sondy v interiéru donjonu. První v přízemí při západní stěně ve vazbě na řešení odvodnění věže, druhá pak v prvním patře v prostoru nástupu do severozápadního nároží z chodbičky spojující sál s přístavkem. Výzkum provedli P. Sokol a T. Wizovský z tehdejšího SPÚ v Plzni.

Durdík 2007, 43-44; Sokol 2004, 41-43; Sokol – Wizovský 2004, 335-338, 343-346; Sokol – Wizovský – Čiháková 2001.

Popis situace

Sonda I o rozměrech 2 x 1 m byla vyhloubena kolmo na vnitřní západní stěnu donjonu, 2,5 m od jihozápadního koutu. Maximální hloubka sondy byla 0,55 m. Svrchní hlinitopísčité vrstva s recentním odpadem nasedala na kompaktní vrstvu kamenů zalitých maltou, tvořící původní podlahu přízemí věže. Podlaha byla porušena starším vkopem hlubokým 30 cm, aniž by tento vkop dosáhl spodní úrovně kamenitomaltové vrstvy. Úroveň této podlahy odpovídala předzákladu západní stěny, se kterým byla provázána. Kvádrové zdívo věže začínalo až od této úrovně. Na povrchu maltové podlahy se dochoval pozůstatek šedohnědé kulturní vrstvy s několika keramickými zlomky, nejspíše z 12. - 14. století. Vrstvy nad původní podlahou v minulosti z velké části zanikly, zřejmě při opravách zříceniny počínaje rokem 1879 či 1880. K výsledkům patřilo i zjištění výškového rozdílu podlahy uvnitř věže vůči terénu vně věže, který činí téměř 3 m.

Sonda II byla vyhloubena v souvislosti se zajištěním a doplněním zdiva za portálem v severní stěně chodbičky mezi sálem 1. patra věže a přístavkem, tedy prostoru nástupu do pravděpodobného arkýře či prevétu v severozápadním nároží věže. Rozměry sondy byly 1,24 x 1,8 m, maximální hloubka 0,75 m. Svrchní kyprá hlinitá vrstva pocházela z úprav ve 20. století, tmavší vrstva pod ní mohla být již z doby zániku funkce tohoto prostoru. Tato vrstva nasedala již na poškozené jádro zdiva věže již pod úrovní vstupního prahu a tedy bez stop původní podlahy. Z obou vrstev pocházejí zlomky keramiky 12. – 15. století.

Nálezy

Sonda I: 6 zlomků keramiky z 12. – 14. století, sonda II: 70 zlomků keramiky z 12. – 15. století, železný hřebík, zlomek skla, 9 zlomků zvířecích kostí. Uloženo v NPÚ ÚOP v Plzni.

DEMUS př. č. výzkumu 70/2011, inv. č. sáčků: 3770, 3771, 3772, 3773, 3774, 3775, 3776, 3777, 3778, 3779

Akce VIII

26 – 28

2003

Anotace

Další drobný výzkum vyvolaný zásahy stavební firmy, jejíž pracovníci vyhloubili dva menší výkopy: při západní stěně v přízemí donjonu a v sv. koutu přístavku. Výkop v donjonu byl následně upraven do sondy označené jako sonda I/03 (24). Výzkum provedli P. Sokol a L. Foster z NPÚ ÚOP v Plzni. V interiéru donjonu (25) i přístavku (26) došlo následně bez vědomí archeologů k plošnému snížení terénu, vytěženým materiálem byla upravena západní hrana severní části nádvoří.

Durdík 2007, 44-45; Sokol – Foster 2003.

Popis situace

Sonda I o rozměrech 1,6 x 0,8 m směřovala kolmo na vnitřní západní stěnu přízemí donjonu, cca 2 m od severozápadního koutu. Svrchní část tvořila hlinitopísčítá a pod ní bílá písčítá vrstva, obě s recentním odpadem. V úrovni 30 cm širokého předzákladu stěny se nacházela tmavě hnědá hlinitopísčítá vrstva s keramickými zlomky z vrcholného středověku, snad i raného novověku. Pod ní byla kamenitomaltová úprava povrchu, zjištěná již v sondě I/01. Doložena tak byla románská úprava povrchu přízemí donjonu.

Výkop o hloubce 10 – 60 cm v sv. koutu přístavku porušil zásyp sondy II z roku 1973, tvořený tmavě hnědým hlinitopísčitým materiálem.

Pracovníci stavební firmy následně bez vědomí archeologů snížili terén v interiéru donjonu i přístavku o 10 – 40 cm, čímž došlo k odstranění pravděpodobně všech vrstev nad maltovou podlahou. V jihovýchodním koutu donjonu bylo odkryto vystupující skalní podloží. Ve vstupu do přístavku byl takto odkryt fragment zdiva náležejícího zřejmě zazdívce odhalené v lici jižní stěny přístavku v roce 1973. Jde o úpravu související se vznikem současného vstupu nejspíše v 16. století, tedy o zdivo pod jeho prahem. V tomto fragmentu zdiva byl druhotně použit přímý díl okoseného ostění. Ve vytěženém materiálu z přístavku byl zřejmě objeven i segment románského ostění, stejného typu, jakého bylo použito ve vyšších úrovních věže.

Asi o 15 cm (recentní uložení) byl snížen i terén před jižní stranou donjonu a materiálem včetně vytěženého z interiéru byl navýšen západní okraj severní části nádvoří a posunutí jeho hrany dále do svahu.

Nálezy

Ze sondy I pochází 15 zlomků keramiky pravděpodobně ze 14. století s možným přesahem před i po tomto období, 2 zvířecí kosti. Z výkopu v sv. koutu přístavku pochází 2 zlomky keramiky, nejspíše z 15. století. Z vytěženého materiálu bylo sběrem získáno 19 zlomků keramiky ze 14. – 16. století, zlomek komorového kachle, část železného tyčinkovitého předmětu hraněného profilu a 5 zvířecích kostí. Nálezy uloženy v NPÚ ÚOP v Plzni.

DEMUS př. č. výzkumu 72/2011, inv. č. sáčků: 3781, 3782, 3783, 3784, 3785, 3786, 3787, 3788, 3789, 3790, 3791, 3792, 3795

Akce IX

29 – 30

2012

Anotace

Drobný výzkum v místě určeném pro pokladnu jižně od donjonu mezi skalním hřebenem a cestou, v prostoru mezi bývalou první a druhou bránou. Šlo o 2 souběžné sondy při protilehlých stranách půdorysu pokladny, v místech dvou řad základových patek. Výzkum v průběhu dubna provedlo Oddělení archeologie NPÚ ÚOP v Plzni (L. Foster, P. Sokol, M. Waldmannová).

Sokol 2014.

Popis situace

Výzkum se týkal prostoru 1. nádvoří, tedy plochy mezi 1. a 2. bránou, v místech, kde lze pro období života hradu předpokládat volnou plochu, případně stavby lehčí konstrukce. Obě sondy položené souběžně s cestou s orientací SV – JZ měly rozměry 3 x 0,7 m. Prostor mezi nimi, kde byl pouze stržen drn, byl široký 1,6 m. Sonda I blíže k cestě byla vyhloubena do 0,7 – 0,8 m, sonda II do hloubky 0,5 – 0,8 m. V sondě I se pod recentními vrstvami s odpadem nacházela žlutá jílovitá vrstva s kousky cihel, uhlíky a zlomky keramiky v jejím povrchu. Tato vrstva nasedala na červenou popelovitou, stopy ohně byly zjištěny i v sondě II, kde se propálený jíl nacházel na skále. Spodní dosaženou úroveň v části sondy II a v celé sondě I tvořila rezavá hlinitopísčité vrstva s uhlíky. Hloubka sond se řídila požadovaným zahloubením betonových patek pro osazení pokladny, výzkum i z důvodů malých rozměrů sond nepokračoval do větší hloubky. V sondě I se v hloubce cca 20 cm objevila původní historická uloženina, která by svým ztuhnutým, kamenitým charakterem (vrstvy 4 a 6) mohla vést k domněnce, že jde o jednu z komunikačních úrovní tohoto prostoru. Nelze však vyloučit, zejména vzhledem k nerovnému povrchu kamenité vrstvy, že jde o důsledek srovnání terénu odstraněním svrchních uloženin v roce 1968 a následného ztuhnutí plochy pro založení stanoviště. Ve spodní úrovni prozkoumané hloubky terénu se nacházely další uloženiny s archeologickými nálezy dokládajícími kumulaci materiálu, včetně větších balvanů. Doloženy byly i stopy ohně, snad i ohniště. Rostlého podloží v podobě skály bylo dosaženo pouze v sv. části sondy II, spodní úroveň sondy I tvořila kumulace balvanů. Drobný výzkum tak nepřinesl žádná podstatná zjištění k vývoji dotčeného prostoru, nebyly nalezeny žádné jednoznačné doklady úpravy povrchu, který se mohl (zejména pro starší období hradu, nacházet hlouběji než dno sond. Doložené bylo využití plochy v době oprav v období 1968 – 1977, což odpovídá i tehdejšími fotografiím.

Nálezy

Z obou sousedních sond bylo získáno 660 zlomků keramiky 13. – 16. století, v několika případech s nejistým přesahem do 12. století, 24 zlomky kameniny 19. století, 28 zlomků komorových i nádobkových kachlů převážně z 15. – 16. století, 3 zlomky prejzů, 4 zlomky cihel a několik kousků mazanice. Ostatní materiálové skupiny nálezů představuje 18 železných předmětů: hřebíky, hřeb s polokulovitou hlavicí, ostří nožů, tyčinkovité hraněné předměty a část kování. Z výrobního a stavebního odpadu jde o kousky malty, hrudku sklovitého materiálu s křemičitým pískem a uhlíky. Kuchyňský organický odpad představuje 137 zvířecích kostí. Nálezy uloženy v NPÚ ÚOP v Plzni.

DEMUS př. č. výzkumu 13/2013, inv. č. sáčeků: 3658 – 3755

Akce X

31

2012 - 2013

Anotace

Vizuální průzkum hradního areálu s důrazem na skalní hřeben a následné geodetické zaměření areálu i nově zjištěných konstrukčních stop. Průzkum a dokumentaci provedlo Oddělení archeologie NPÚ ÚOP v Plzni (P. Sokol) ve spolupráci s ÚOP v Lokti (zaměření F. Prekop).

Prekop – Sokol 2013; Sokol 2013.

Popis situace

V souvislosti s nevyhovujícími dosavadními plány hradní zříceniny a vizuálním průzkumem zejména skalního hřebene uprostřed hradního areálu došlo ke geodetickém zaměření a vytvoření nového plánu hradního areálu a obsáhlé fotografické dokumentace skalního hřebene. Během průzkumu byla na severní i jižní části skalního hřebene objevena řada konstrukčních stop (lůžka pro trámy, schody, další úpravy skály tesáním, snad lůžko pro hradbu), fragment lomového zdiva na temeni severní části hřebene a 2 epigrafické památky z 1. poloviny 20. století (jihovýchodní nároží donjonu a východní strana jižní části hřebene). U zdiva pod západní hranou nádvoří byl očištěním západního líce podpořen románský původ zdi (líc z kvádrů).

Nálezy

Během očišťování fragmentů zdiva severně od přístavku byl získán zlomek keramiky pravděpodobně ze 14. století, povrchovými vrypy na temeni severní části skalního hřebene také 4 zlomky železných hřebíků. Nálezy uloženy v NPÚ ÚOP v Plzni.

DEMUS př. č. výzkumu 12/2013, inv. č. sáčků: 3653, 3654

7. Závěr a vyhodnocení

Souhrnně na závěr lze konstatovat, že zásahy do terénu v areálu zříceniny hradu Přimda jsou známy již od roku 1879 (1880). Mnohem více než archeologických výzkumů na této významné lokalitě proběhlo terénních zásahů nearcheologické povahy, které v průběhu přibližně osmdesáti let razantně změnily celkový vzhled památky. K tomu přispěla i ta skutečnost, že uvedené zásahy měly téměř vždy značný plošný rozsah. Poznatky z nich by bývaly jistě měly velký význam pro poznání vývoje a vzhledu hradu; pro akce od konce 19. století až do roku 1971 jsou však k dispozici jen velmi stručné a neúplné údaje, což se promítá i do míry spolehlivosti prostorového a věcného vymezení těchto akcí.

Profesionální informace máme až počínaje prvním řádným archeologickým výzkumem z roku 1973. Archeologické výzkumy měly ve srovnání se zásahy nearcheologické povahy plošně menší rozsah a vždy reagovaly na postup stavebních prací. I proto nemohly přinést s několika výjimkami žádná zásadní zjištění. Za zmínku stojí především nález shodné úpravy podlahy v přízemí románské věže a v jejím přístavku (výzkumy v letech 1973, 2001 a 2003), poznatek o absenci komunikačního využití prostoru před přístavkem (výzkum v roce 1973) a stopy po požáru doložené nejen archeologickým výzkumem (2012), ale i nearcheologickými výkopy (1970). Plochy, které by bylo třeba archeologicky zkoumat, jsou na jedné straně poměrně početné, na straně druhé mnoho z nich je dnes již poškozeno, ne-li zcela zničeno zásahy amatérů. Rozsah a intenzitu těchto narušení lze přitom jen odhadovat; zpřesnění by mohl přinést právě jen badatelský archeologický výzkum.

Vzhledem k dosud nedostatečnému zpracování archivních pramenů z 19. a 20. století nelze vyloučit ani existenci dosud neznámých terénních zásahů z té doby.

Z uvedených důvodů vyplývá, že není možné přesněji plošně vymezit terény dosud archeologicky hodnotné vůči terénům už zničeným. Obecně však lze konstatovat, že mimo vyznačené plochy je riziko výraznějšího porušení terénu podstatně menší, než u ploch vyznačených v atlasu. Porovnáme-li v plánech plochy terénních zásahů, lze pak konkrétněji předpokládat, že nedotčené či téměř nedotčené zůstávají plochy pod recentně spíše navýšenou západní hranou hradní plošiny a především v jižním cípu areálu před zachovanými opěrnými pilíři zaniklého věžového stavení. Vzhledem k náznakům průběhu obvodové hradby, jak si ho můžeme představovat podle starších plánů a z dochovaných fragmentů včetně bloku zdiva v západním svahu pod ústím cesty (na plánech se jeví jako anomálie v průběhu vrstevnic), se nabízí ověření toho, zda hradba na západní straně areálu probíhala v linii dnešní hrany nádvoří nebo níže ve svahu. Na severní straně lze jen málo porušené terény předpokládat v prostoru mezi cestou a donjonem. Zde je však historický terén zakryt mohutnou vrstvou destrukce, přičemž bez výzkumu nelze jednoznačně rozlišit, jaký podíl na současném reliéfu má tato destrukce a co je dáno například skalními výběžky. Značný archeologický potenciál má zřejmě destrukce první brány a navazujícího stavení. Pozornost si zaslouží také reliktů zahloubených objektů na horním nádvoří: budova při západním okraji nádvoří, jejíž spodní úroveň byla patrná do úprav nádvoří v roce 1968, a studna mezi touto budovou a horní bránou ve skalním hřebenu. Je pravděpodobné, že se oba tyto objekty zčásti dochovaly pod stávající úrovní nádvoří.

8. Prameny, literatura a nálezové zprávy

Prameny

Česká geologická služba, aplikace mapové [online]. Praha, [cit. 2012-09-14]. Dostupné z WWW:

<http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/index.php?start_y=670000&start_x=1070000>

Oznámení o vydání obecných právních předpisů. In *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1962, částka 36. Praha, Ministerstvo spravedlnosti, 1962, s. 329–330.

Sbírký archeologických nálezů z objektů ve správě Národního památkového ústavu, podsírka ú. o. p. v Plzni.

Literatura

Beneš, A. 1974: Výzkumy expozitury Archeologického ústavu ČSAV v Plzni v Západočeském kraji v l. 1963-1972, *Minulost Západočeského kraje* X, 178.

Durdík, T. 1975: Přimda. Výzkumy v Čechách 1973. Praha, 139-140.

Durdík, T. 2007: Hrad Přimda, Praha.

Heber, F. A. 2002: České hrady, zámky a tvrze. Západočechy. Praha, 290-309.

Krušinová, L. 1987: Přimda hrad. Výzkumy v Čechách 1984, 1985. Praha, 176.

Prekop, F. – Sokol, P. 2013: Nová zjištění na hradě Přimda. Vizuální průzkum a zaměření areálu hradní zříceniny, *Zprávy památkové péče* 73, č. 5, s. 448-455.

Procházka, Z. - Úlovec, J. 1990: Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov 2. Tachov, 121-131.

Razím, V. 2008: K významu a stavební podobě románského hradu Přimda. *Průzkumy památek*, č. 1, ročník 15, 39-56.

Sokol, P. 2004: Z archeologie hradů a zámků Plzeňského kraje – Přimda, *Hláská* XV, č. 3, 41-43.

Sokol, P. 2014: Archeologie na hradu Přimda, *Památky západních Čech* 4, Plzeň, s. 53-68.

Sokol, P. – Wízovský, T. 2004: Hrad Přimda – archeologický výzkum, ikonografická analýza a rozbor malt, *Castellologica bohemia* 9, Praha, 335-348.

Nepublikované zprávy

Durdík, T. 1973a: Nálezová zpráva čj. 4808/73, uloženo v ARÚ Praha.

Durdík, T. 1973b: Nálezová zpráva čj. 7538/73, uloženo v ARÚ Praha.

Foster, L. – Sedláková, Ž. 2013: Archeologický atlas SH Švihov. Archeologické výzkumy v areálu hradu 1948 – 2012. Uloženo v OA NPÚ ÚOP v Plzni.

Kočandrle, J. 1971: Přimda hrad. Nálezová zpráva k odklizení druhotně nasypaných zemin za rok 1971, KSSPPOP Plzeň, č.j. 037-4*19211, uloženo v OA NPÚ ÚOP v Plzni.

Krušinová, L. 1986: Přimda – hrad, okr. Tachov. Předběžná zpráva o archeologickém výzkumu 7/85, KSSPPOP Plzeň, č.j. 3512/86, uloženo v OA NPÚ ÚOP v Plzni.

Sokol, P. 2013: Zřícenina hradu Přimda. Vizuální průzkum a geodetické zaměření hradního areálu v letech 2012-2013. NPÚ ÚOP v Plzni, č.j. NPU-341/91379/2013, uloženo v OA NPÚ ÚOP v Plzni.

Sokol, P. 2014: Zřícenina hradu Přimda. Záchraný archeologický výzkum 2012. NPÚ ÚOP v Plzni, č.j. NPÚ-341/40568/2014, uloženo v OA NPÚ ÚOP v Plzni.

Sokol, P. – Foster, L. 2003: Přimda – hrad, okr. TC. Zpráva o archeologických zjištěních v roce 2003. NPÚ ÚOP v Plzni, uloženo v OA NPÚ ÚOP v Plzni.

Sokol, P. – Wizovský, T. – Čiháková, L. 2001: Přimda – hrad, okr. Tachov. Nálezová zpráva o zjišťovacím a záchraném archeologickém výzkumu. SPÚ v Plzni, uloženo v OA NPÚ ÚOP v Plzni.

Další literatura k hradu Přimda

Bělohlávek, M. 1985: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl IV. Praha, 278-281.

Durdík, T. 2000: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha, 461-462.

Durdík, T. – Bolina, P. 2001: Středověké hrady v Čechách a na Moravě. Praha, 140, 141.

Durdík, T. – Sušický, V. 2005: Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Západní Čechy. Praha, 164-167.

Lehner, F. J. 1907: Dějiny umění národa českého I, 3. Praha, 139-143.

Líbal, D. a kol. 1966: Státní hrad Přimda. Stavebně historický rozbor, Praha, rukopis, uložen v NPÚ ÚOP v Plzni.

Mencl, V. – Benešovská, K. – Soukupová, H. 1978: Předrománská a románská architektura v západních Čechách. Plzeň, 31.

Menclová, D. 1972: České hrady I. Praha, 103-107.

Sedláček, A. 1905: Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl XIII. Plzeňsko a Loketsko. Praha, 1-14,

Schmidt, G. 1928: Burgen Westböhmens. II. Teil. Mies, 106-114.

Schuster, T. 1911: Burg und Ruine Pfraumberg, Unser Egerland. Monatschrift für Volks- und Heimatskunde, roč. XV, 119-123.

Rázím, V. 2013: Die burg Přimda in Westböhmen und die Möglichkeiten ihrer Deutung, Burgen und Schlösser 4, s. 209-218.

Sokol, P. 2012: Zřícenina hradu Přimda. Národní kulturní památka. Plzeň.

Urban, M. 1924: Zur Heimatkunde des Tachau-Pfrauenberg Hausgebietes. Planá, 48-54, 96, 99, 111, 136-137.

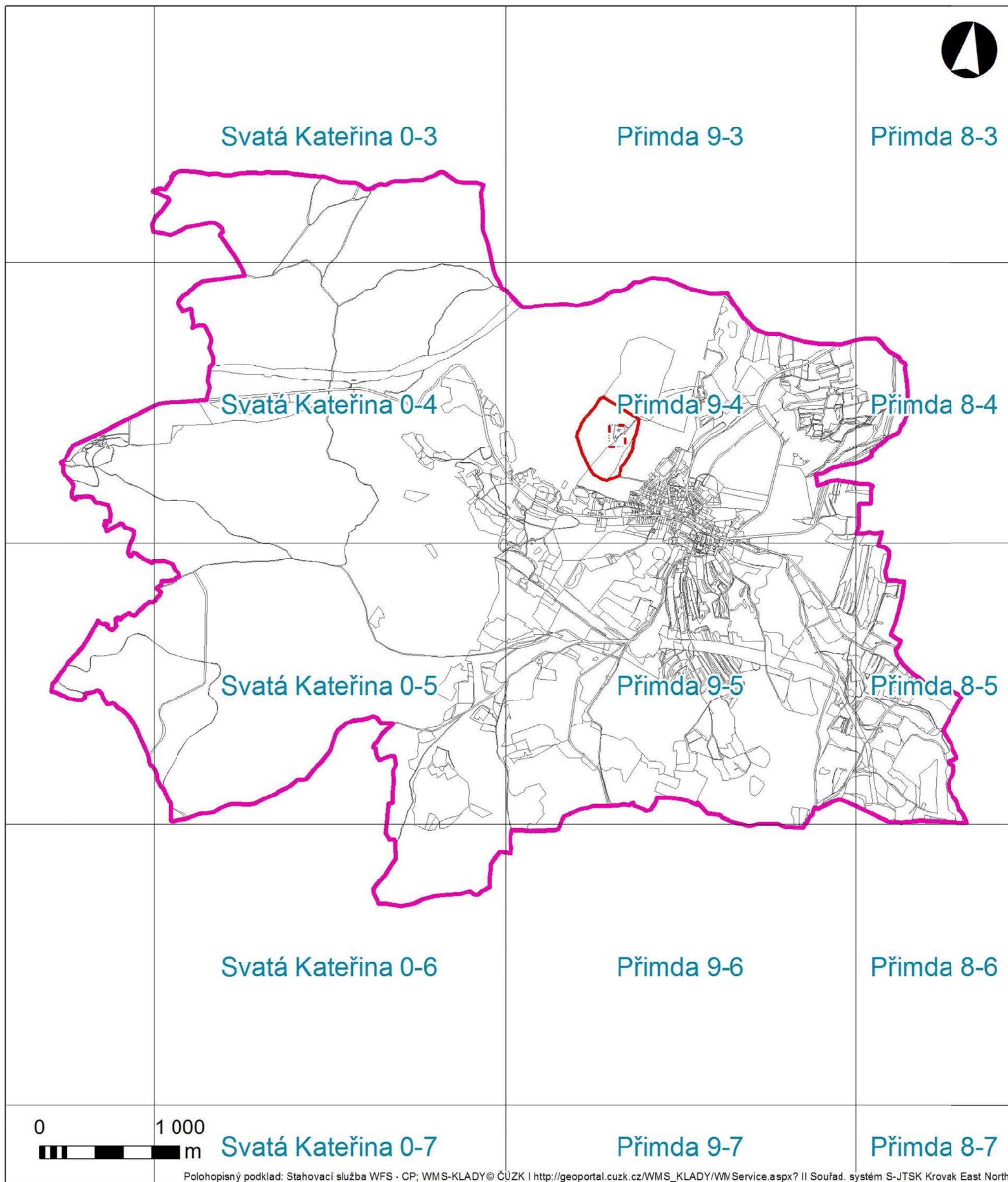
9. Seznam plánů a příloh

Plány

- Plán 1. Zájmové území v rámci k. ú. Přimda
- Plán 2. Zájmové území a rozsah chráněných pozemků zříceniny hradu Přimda
- Plán 3. Vlastní polohopis ukotvený do katastrální mapy
- Plán 4. Prostorová identifikace planýrek v areálu hradu
- Plán 5. Prostorová identifikace navážek v areálu hradu
- Plán 6. Prostorová identifikace nearcheologických výkopů v areálu hradu
- Plán 7. Prostorová identifikace archeologických sond v areálu hradu
- Plán 8. Nemovité nálezy

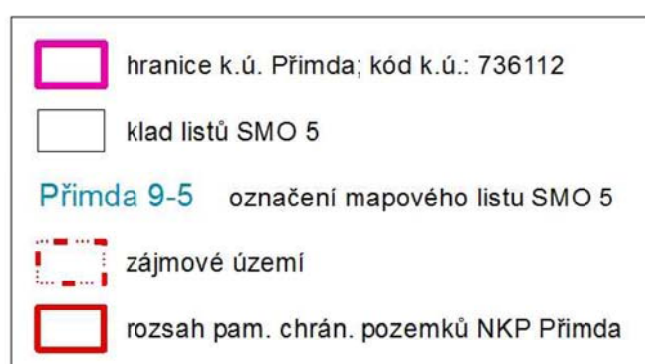
Přílohy

- Příloha 1. Soupis (archeologických a nearcheologických/neodborných terénních) zásahů
- Příloha 2. Soupis nemovitých nálezů

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

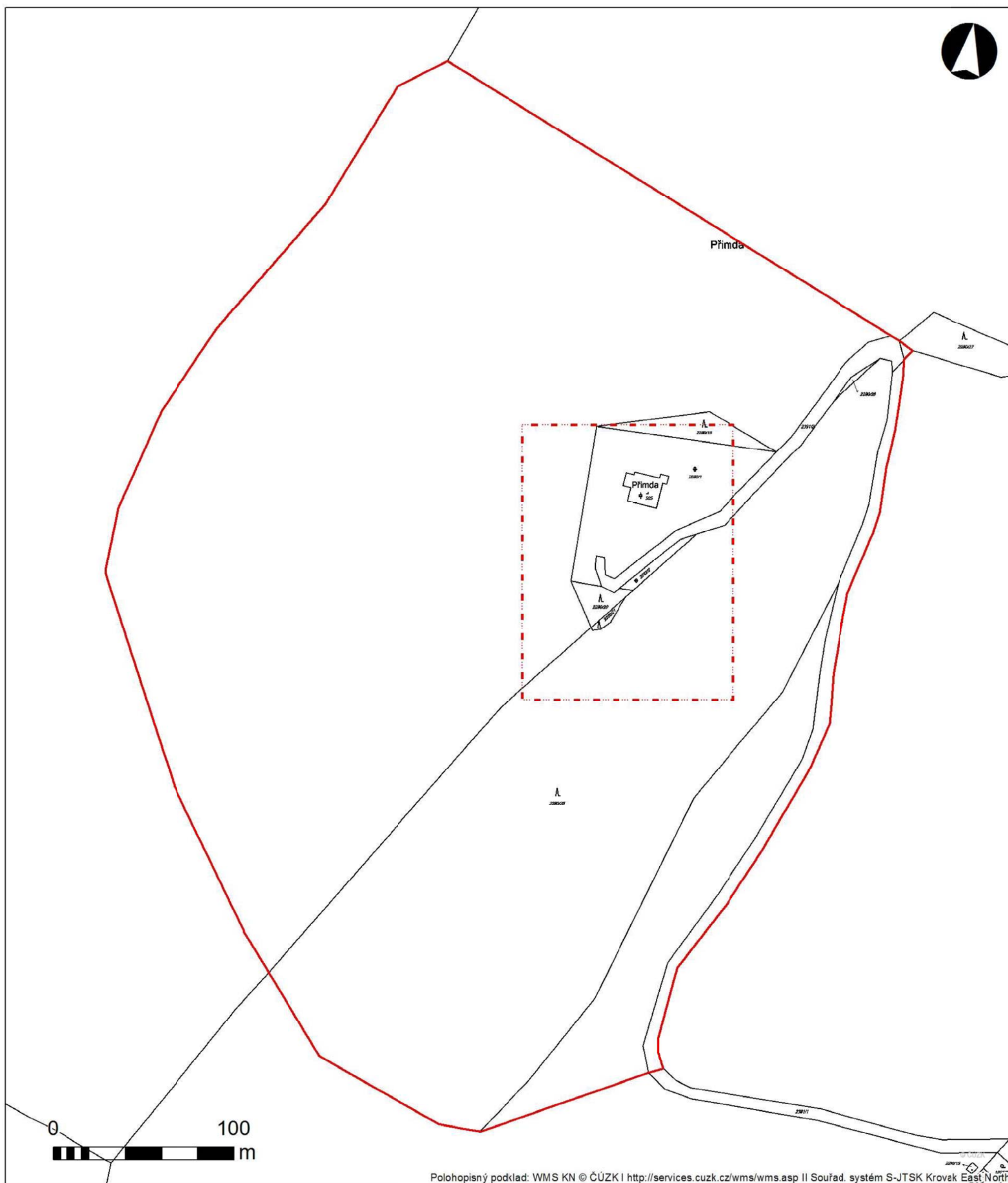

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISTE
V PLZNI

Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 1

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

- zájmové území
- rozsah pam. chrán. pozemků NKP Přimda

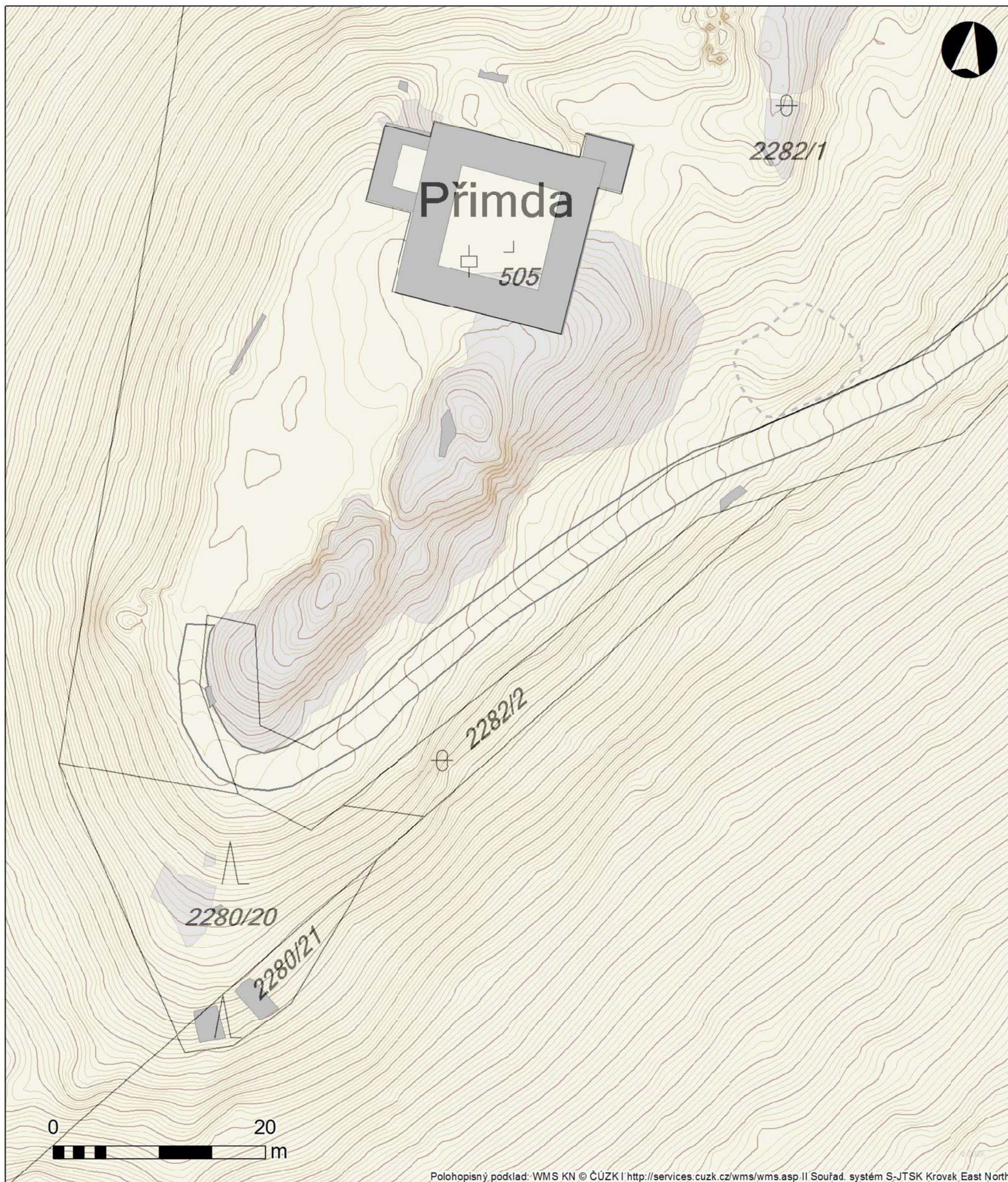

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V PLZNI

Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 2

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

Polohopis a výškopis:	
	terén
	skála
	vrstevnice 1 m
	vrstevnice 0,25 m
	zdivo
	suť 1. brány
	cesta

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISTE
V PLZNI

Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 3

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

Polohopis a výškopis:		Nearcheologické terénní zásahy:	
	terén		zdivo
	skála		suť 1. brány
	vrstevnice 1 m		cesta
	vrstevnice 0,25 m		výkopy

Soupis všech zásahů dle čísel 1 - 30 viz Příloha 1.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V PLZNI

Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 4

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

Polohopis a výškopis:		Nearcheologické terénní zásahy:	
terén	zdivo	VIII planýrky podle č. akce	
skála	sut' 1. brány	IV	
vrstevnice 1 m	cesta	III	Soupis všech zásahů dle čísel 1 - 30 viz Příloha 1.
vrstevnice 0,25 m		II	

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V PLZNI

Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 5

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V PLZNI

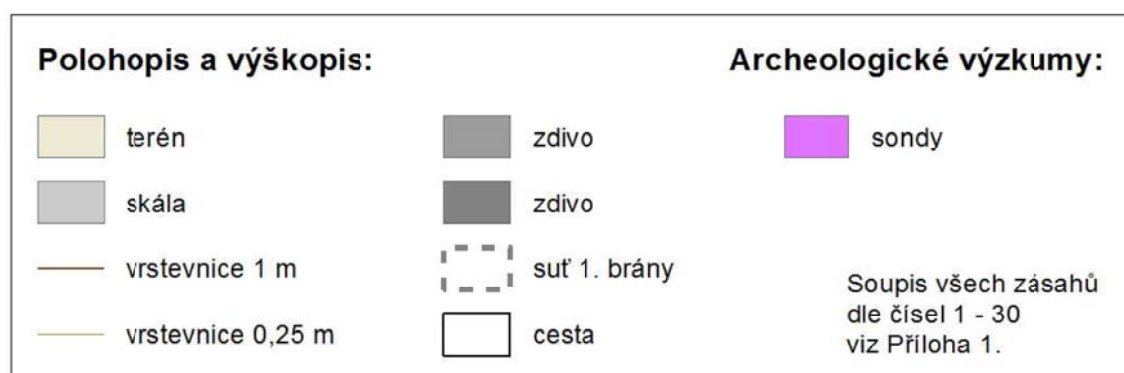
Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 6

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISTE
V PLZNI

Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 7

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS ZŘÍCENINY HRADU PŘIMDA

Prostorová identifikace výzkumů a terénních zásahů v areálu hradu v letech 1879 – 2012

Polohopis a výškopis:		Archeologické nálezy:	
	terén		zdivo
	skála		suť 1. brány
	vrstevnice 1 m		cesta
	vrstevnice 0,25 m		nemovitý nález
		Soupis všech nemovitých nálezů s čísly akcí a zásahů viz Příloha 2.	

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V PLZNI

Ž. Sedláková
říjen 2014

Plán 8

číslo zásahu	číslo AKCE	typ	Rok zahájení zásahu	Rok ukončení zásahu	přír. č. akce v DEMUS	staré označení	část areálu	bližší lokalizace	nálezce/vedoucí výzkumu	instituce	zdroj lokalizace a digitalizace	zdrojový plán	přesnost lokalizace	dokumentace
1	I	výkop	1879	1880			horní hrad	horní nádvoří	svobodný pán Böhms	panství Filipa z Kolovrat	literatura		orientační, odhad	
2	II	planýrka	1919	1923			horní hrad	horní nádvoří			literatura		orientační, odhad	
3	II	planýrka	1919	1923			horní hrad	interiér věže			literatura		známé rozměry i poloha	
4	II	planýrka	1919	1923			horní hrad	interiér přístavku			literatura		známé rozměry i poloha	
5	II	výkop	1919	1923			horní hrad	základová jáma pro pilíř u sv. nároží donjonu			literatura		známé rozměry i poloha	
6	III	planýrka	1968	1968			horní i dolní hrad	cesta pod V svahem skalního hřebene, horní nádvoří			literatura, fotografie		známé rozměry i poloha	foto
7	III	navážka	1968	1968			horní i dolní hrad	ohyb cesty kolem skal. hřeb., Z okraj hor. nádv.			literatura, fotografie		známé rozměry i poloha	foto
8	IV	výkop	1970	1971			horní hrad	při S straně donjonu	Kočandrle J.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz		známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
9	IV	výkop	1970	1971			horní hrad	při V straně donjonu	Kočandrle J.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz		známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
10	IV	planýrka	1971	1971			horní hrad	interiér věže	Kočandrle J.	KSSPPOP Plzeň	fotografie		známé rozměry i poloha	
11	IV	výkop	1971	1971			dolní hrad	V strana J části skalního hřebene	Kočandrle J.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz		orientační, odhad	stručná nz
12	IV	navážka	1970	1971			horní hrad	S od donjonu	Kočandrle J.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz		orientační, odhad	
13	IV	navážka	1971	1971			dolní hrad	SV od donjonu	Kočandrle J.	KSSPPOP Plzeň	fotografie		známé rozměry i poloha	foto
14	V	sonda	1973	1973		I	horní hrad	před J stěnou přístavku	Durdík T.	ARÚ ČSAV Praha	literatura	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	nz
15	V	sonda	1973	1973		II	horní hrad	před S stěnou v interiéru přístavku	Durdík T.	ARÚ ČSAV Praha	literatura	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	nz
16	VI	výkop	1985	1985	68/2011	A	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
17	VI	výkop	1985	1985	68/2011	B	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
18	VI	výkop	1985	1985	68/2011	C	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
19	VI	výkop	1985	1985	68/2011	D	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
20	VI	výkop	1985	1985	68/2011	E	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
21	VI	výkop	1985	1985	68/2011	F	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
22	VI	výkop	1985	1985	68/2011	G	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
23	VI	výkop	1985	1985	68/2011	H	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	Krušinová L.	KSSPPOP Plzeň	stručná nz	Kreipl 1962	známé rozměry i poloha	stručná nz, foto
24	VII	sonda	2001	2001	70/2011	I	horní hrad	u Z stěny v přízemí věže	Sokol P., Wízovský T.	SPÚ v Plzni	nz, literatura	Kreipl 1962, půdorys věže	známé rozměry i poloha	nz
25	VII	sonda	2001	2001	70/2011	II	horní hrad	SZ nároží donjonu, úroveň 1. patra	Sokol P., Wízovský T.	SPÚ v Plzni	nz, literatura	Kreipl 1962, půdorys věže	známé rozměry i poloha	nz
26	VIII	sonda	2003	2003	72/2011	I/03	horní hrad	u Z stěny v přízemí věže	Sokol P., Foster L.	NPÚ ÚOP v Plzni	nz, literatura	Kreipl 1962, půdorys věže	známé rozměry i poloha	nz
27	VIII	planýrka	2003	2003	72/2011		horní hrad	interiér věže - přízemí	Sokol P., Foster L.	NPÚ ÚOP v Plzni	nz, literatura		známé rozměry i poloha	nz
28	VIII	planýrka	2003	2003	72/2011		horní hrad	přízemí přístavku	Sokol P., Foster L.	NPÚ ÚOP v Plzni	nz, literatura		známé rozměry i poloha	nz
29	IX	sonda	2012	2012	13/2013	I	dolní hrad	první nádvoří, JV strana pokladny	Foster L.	NPÚ ÚOP v Plzni	zaměření	Prekop - Sokol 2013	známé rozměry i poloha	nz
30	IX	sonda	2012	2012	13/2013	II	dolní hrad	první nádvoří, SZ strana pokladny	Foster L.	NPÚ ÚOP v Plzni	zaměření	Prekop - Sokol 2013	známé rozměry i poloha	nz

typ	druh nemovitého nálezů	číslo AKCE	číslo zásahu	část areálu	bližší lokalizace	nález/ předpoklad	zdroj lokalizace a digitalizace	zdrojový plán
nález	zdivo	IV	8	horní hrad	při S straně donjonu	nález	stručná nz	
nález	zdivo	V	14	horní hrad	před J stěnou přístavku	nález	literatura	Kreipl 1962
nález	zdivo	V	15	horní hrad	před S stěnou interiéru přístavku	nález	literatura	Kreipl 1962
nález	zdivo	VI	16	horní hrad	J část skalního hřebene nad ohybem cesty	nález	stručná nz	Kreipl 1962
nález	zdivo	VII	24	horní hrad	u Z stěny v přízemí věže	nález	nz, literatura	Kreipl 1962
nález	zdivo	VIII	26	horní hrad	u Z stěny v přízemí věže	nález	nz, literatura	Kreipl 1962